

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ ____ ” _____ 20 ____ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА на здобуття освітнього ступеня
магістра зі спеціальності
8.03050801 **“Фінанси і кредит”**
за магістерською програмою професійного спрямування:

«Фінансовий менеджмент»

на тему:

Управління кредитним портфелем комерційного банку

Виконавець:

студент ЦЗФН М-5
Меренюк Олена Сергіївна

(прізвище, ім'я та по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

К.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Ропотан Ірина Валеріївна

(прізвище, ім'я та по батькові) /підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ.....	6
1.1. Сутність і класифікація кредитного портфеля, роль кредитної політики банку у забезпеченні надійності його кредитного портфелю...	6
1.2. Основні види ризиків, пов'язані з формуванням кредитного портфеля.....	17
1.3. Політика управління кредитним портфелем та нормативно-правова база грошово-кредитної політики	23
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК».....	35
2.1 Загальна характеристика ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК».....	35
2.2 Фінансовий менеджмент ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК»».....	41
2.3 Характеристика підходів до управління кредитним ризиком ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК»».....	52
2.4. Моделювання обсягу кредитного портфелю банку ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК»».....	63
РОЗДІЛ 3. УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНИМИ КРЕДИТАМИ ТА СПОСОБИ ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ.....	73
3.1 Управління проблемними кредитами і заходи щодо їх оздоровлення.....	73
3.2 Диверсифікація і лімітування, як інструменти зниження ризиків кредитного портфеля.....	85
ВИСНОВКИ	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	98
ДОДАТКИ.....	100

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Нестабільна економічна ситуація поряд із недостатнім рівнем розвитку ринку цінних паперів та інших альтернативних об'єктів інвестування за реалій економіки України висуває нові вимоги щодо методів та інструментів управління кредитним портфелем як вирішального компоненту прибутку банківських установ. Стратегічними цілями управління кредитним портфелем за таких ринкових умов стають класифікація, вимірювання та моніторинг ризику, вивчення джерел портфельного ризику та розробка ефективних методів побудови кредитного портфелю з мінімальним ризиком, максимальною дохідністю і достатньою ліквідністю, баланс між якими визначається обраною кредитною політикою.

Сьогоднішня ситуація в країні зумовлює найбільшу загрозу виникнення проблеми масового неповернення кредитів, нестабільного курсу гривні, внаслідок чого населення починає у надвеликих обсягах переводити свої заощадження в іноземну валюту, що також сприяє посиленню кризових явищ в економіці; неадекватна депозитна політика банків, які на сьогоднішній день пропонують вкладати кошти під завищені відсотки. Все це вказує на необхідність вжиття рішучих та ефективних заходів для зниження кредитних і ринкових ризиків банків та підтримання їх фінансової стійкості, що і зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Ступінь дослідження проблеми. Дослідженню проблеми забезпечення ефективного управління кредитним портфелем банків приділяють велику увагу як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Зокрема, питання макроекономічних передумов розвитку кредитної діяльності банків розробляли у своїх працях такі автори, як: О. Дзюблюк, Е. Доллан, О. Кузьмак, О. Лаврушин, К. Тігірбеков; з питань методів та інструменти оцінювання та мінімізації кредитного ризику – А. Беляков, В. Вітлінський, Ж. Довгань, Х. Грюнінг, О. Ковальов, Н. Костюченко, П. Кудрявцев, Л. Примостка, Л. Слобода, В. Міщенко, С. Науменкова, Н. Няньчук. Теоретичним і методологічним аспектам розвитку

системи кредитного ризик-менеджменту присвячено праці Л. Кльоби, В. Коваленко, Л. Кузнєцової, К. Латунової, М. Мескона, М. Степанової, П. Роуза, Н. Шульги та інших.

Дослідження проблеми організації управління кредитним портфелем банку, яке реалізується з позиції реальної практики, є необхідним для підвищення ефективності банківської діяльності. Кредитний портфель комерційного банку є одним із найризикованіших напрямків, і найвагоміших компонентів структури відсоткових доходів. Головна мета управління кредитним портфелем комерційного банку полягає в забезпеченні максимальної доходності за певного рівня ризику. Доходність і ризик є основними параметрами, що характеризують якість кредитного портфелю банку.

Мета і задачі дослідження. Метою даного дослідження є розвиток науково-методичних підходів і розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління кредитним портфелем банку ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК».

Для досягнення мети необхідно вирішити низку завдань:

- узагальнити теоретичні основи управління кредитним портфелем банку;
- проаналізувати стан і тенденції управління структурою та якістю кредитного портфеля з використанням класичних методів та інструментів на прикладі ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК»;
- проаналізувати ліквідність банку та якість кредитних портфелів;
- оцінити структуру кредитного портфелю банку за критеріями доходності і ліквідності.

Об'єкт дослідження - процес управління кредитним портфелем ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних положень щодо управління кредитним портфелем банку з урахуванням принципів сучасної концепції кредитного ризик-менеджменту.

Методи дослідження. Залежно від поставлених цілей і завдань в процесі дослідження використовувалися відповідні методи наукового пізнання: аналіз, синтез, систематизація та наукова абстракція (при узгодженні термінологічного апарату, дослідженні ризикоутворюючих факторів, методів їх оцінки та регулювання); порівняння (при визначенні переваг і недоліків методів управління кредитним портфелем); системного та структурного аналізу і моделювання (при розробці методики встановлення цільової структури кредитного портфелю банку); графічного, дисперсійного, кореляційного, факторного, стохастичного аналізу.

Інформаційною базою дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних вчених в галузі фінансів, кредитного менеджменту, оцінки ризиків, а також міжнародні та національні стандарти управління кредитним портфелем банку, рекомендації Базеля II з визначення кредитного рейтингу та кредитного ризику, 5 методичні матеріали Національного банку України, спеціальна монографічна і періодична література, інші наукові джерела з даної тематики.

Наукова новизна роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному вирішенні комплексу питань, пов'язаних із управлінням кредитним портфелем комерційного банку ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК».

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження можемо сформулювати наступні висновки:

1. Кредитний портфель банку - це сукупність кредитів, наданих одним банком на певну дату з метою одержання доходу у вигляді відсотків.

2. Рівень показника якості кредитного портфеля обернено пропорційний рівню кредитного ризику (чим вище якість позички, тим менше ймовірність її неповернення або затримки погашення, і навпаки). Те ж саме ставиться до рівня забезпеченості й прибутковості позички (чим надійніше її забезпечення, і чим більший дохід вона приносить, тим вище якість кредитного портфеля). В процесі дослідження використовуються загальні та спеціальні методи дослідження.

3. Кредитування є найважливішим напрямком здійснюваних банком активних операцій, так як кредитний портфель становить здебільшого від третини до половини сукупного обсягу активів банку. У структурі балансу банку кредитний портфель розглядається як єдине ціле та складова частина активів банку, що має свій рівень дохідності та ризику.

4. Кредитний портфель комерційного банку є одним із найризикованішим напрямків і найвагоміших компонентів структури відсоткових доходів. Тому для успішного кредитування - забезпечення повернення наданих позичок та підвищення дохідності кредитних операцій, банки мають впроваджувати ефективну та гнучку систему управління кредитним портфелем.

5. Економіко-правове регулювання управління кредитним портфелем банківських установ зі сторони НБУ відбувається за допомогою економічних нормативів (Н1-Н12) та обов'язковому резервуванню. Порядок формування та використання резервів за кредитними операціями регулюється «Положенням про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків» № 279;

6. ПуАО «КБ«АКОРДБАНК» є універсальним банком, який виконує всі види банківських операцій і надає своїм клієнтам - юридичним та фізичним особам - широкий спектр різноманітних послуг. Основна діяльність Банку полягає у здійсненні комерційної діяльності, торгівлі цінними паперами, проведенні операцій з іноземними валютами, наданні позик та гарантій, залученні вкладів від населення, а також проведенні розрахунково - касових операцій.

7. За аналізований період 2014-2016 рр. чітко виражена тенденція зменшення як активів, так і зобов'язань ПуАО «КБ«АКОРДБАНК»

8. Найбільшу питому вагу в загальних активах ПуАО «КБ«АКОРДБАНК» складають кредити юридичних осіб (45%), а кредити фізичних осіб (44%).

Динаміка, склад та структура активів ПуОА «Акордбанк» відповідає основним принципам і напрямам розвитку банку. Найбільшу питому вагу в структурі зобов'язань банку склали кошти клієнтів (фізичних та юридичних осіб) - 60%. Отже, висока частка коштів клієнтів в структурі зобов'язань ПуОА «Акордбанк» може пояснюватися проведенням маркетингової політики банку щодо залучення нових клієнтів;

9. Дохідність ПуОА «Акордбанк» за кредитними операціями зменшилась у зв'язку з неплатоспроможністю позичальника але слід очікувати, що надалі якість кредитного портфеля банківського сектора буде поліпшуватися в основному за рахунок формування банком резервів ПуАО «КБ«АКОРДБАНК» під негативно класифіковані активи і їх списання.

10. При оцінці основних методів управління кредитним ризиком на рівні портфеля банківських позичок в цілому головним чином виділяється три основні методи:

- лімітування;
- диверсифікація;
- формування резервів.

11. Оскільки оцінка кредитоспроможності є передумовою для одержання позики позичальником і можливості погашення її у встановлені кредитним

договором строки, у міжнародній практиці кредитування банківські установи застосовують досить різні системи аналізу кредитоспроможності, що відрізняються складом та кількістю елементів.

12. Ефективним можна назвати тільки таке управління кредитним портфелем банку, коли оцінка його діяльності свідчить про високий рівень дохідності при виконанні всіх необхідних нормативів.

13. Зростання прибутковості кредитних операцій банків, а отже й вдосконалення управління кредитним портфелем може здійснюватися за рахунок наступних дій:

- запровадження гнучкої системи встановлення нормативів обов'язкового резервування коштів залежно від строків їх залучення;

- удосконалення системи управління ризиками банку;

- врегулювання в законодавчому порядку питання щодо віднесення комерційними банками на валові витрати коштів, що спрямовуються на формування резервів, створюваних для відшкодування можливих втрат за активними операціями, а також спрощення процедури списання безнадійної заборгованості за кредитами;

- здійснення заходів щодо очищення балансів банків від сумнівних та безнадійних кредитів та нарахованих відсотків за ними;

- удосконалення системи ціноутворення міжбанківських кредитних ресурсів та дотримання реального рівня облікової ставки НБУ;

- поліпшення ліквідності активів банківської системи шляхом: впровадження дієвої системи гарантування вкладів населення; подальшого розвитку ринку міжбанківських ресурсів і створення для банків рівних умов купівлі-продажу вільних ресурсів;

- контроль за відповідністю між строками повернення активів і зобов'язань, що може негативно вплинути на поточну ліквідність або на рівень прибутковості кредитних операцій тощо.

На нашу думку, використання запропонованих напрямків вдосконалення менеджменту кредитного портфелю може надати можливості суттєво

підвищити ефективність функціонування ПуАО «КБ«АКОРДБАНК» та активізувати кредитний процес, спрямований на збільшення вкладень у реальний сектор економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Банківські операції: Ч.1. Економічні основи банківської справи: Курс лекцій. Навчальне видання, 2014.- 60 с.
2. Благодир Я. Я. Управління кредитними ризиками на основі удосконалення їх оцінки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 “Фінанси, грошовий обіг і кредит” / Я. Я. Благодир. – Львів : ЛНУ, 2016 – 24 с.
3. Деркач М.А. Банківський менеджмент : конспект лекцій. У 2-х ч. Ч.2 / В.М. Олійник, С.М. Фролов, М.А. Деркач. – Суми : СумДУ, 2009. – 144 с.
4. Боринець С.Я. Міжнародні фінанси.-К.: Знання, 2014.-284с.
5. Верхуша Н.П. Методичне забезпечення управління портфельним кредитним ризиком банку / Н.П. Верхуша // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2013. - № 3. – С. 201-205.
6. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа. – К., Знання, 2015. – 564 с
7. Волошин И.В. Оценка банковских рисков: новые подходы / Игорь Волошин. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 216 с. – С. 189
8. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа: підручник / О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин, Т.Я. Андрейків. – К. : Знання, 2008. – 564 с.
9. Волков С.Н. Оценивание кредитного риска: теоретико-вероятностные подходы. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.finances.kiev.ua/theory/Obschye_voprosy/Otsenyvanye_kre.html
10. Владичин У. В. Банківське кредитування: Навчальний посібник / За ред. д.е.н., проф. С. К. Реверчука. – К.: Атіка, 2008. – 648 с.
11. Вітлінський В. Поглиблений кількісний аналіз кредитоспроможності позичальника як засіб зниження кредитного ризику / В. Вітлінський, Г. Великоіваненко, Я. Наконечний, О. Пернарівський // Банківська справа. – 2014. – № 6. – С. 45–49.

12. Голуб В.М. Управління кредитним портфелем комерційного банку. Автореф. дис. канд. ек. наук: 08.04.01 / В.М. Голуб; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2004.– 19 с.
13. Грушко В. Оптимізація структури кредитного портфеля комерційного банку / В. Грушко, Т. Іваненко // Вісник Національного банку України. - 2014. - № 2. - С. 28-32.
14. Денисенко. Кредитування та ризики: Навчальний посібник.-К.: "Видавничий дім "Професіонал", 2008.-480 с. 59
15. Демчик І. Управління кредитним ризиком / І. Демчик // Банківський менеджмент. – 2016. – №8. – С. 5.
16. Дмитренко М.Г. Кредитування і контроль: Навчально – методичний посібник. – Кондор, 2015. – 296 с.
17. Дьомін О. Політика регіонального розвитку в умовах поглиблення ринкових реформ в Україні//Економіка України. – 2016. - №6. – С.10
18. 1. Єлейко І.В. Особливості мінімізації кредитного ризику банківської установи / І.В.Єлейко, О.В. Сідак // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 21.8. – С.150-158.
19. Кігель В. Про визначення оптимального кредитного портфеля банку в умовах ризику неповернення коштів позичальникам / В. Кігель // Вісник Національного банку України. – 2010. – №1. – С.15–17. 24
20. Кочетков В.Н. Анализ банковской деятельности: теоретико-прикладной аспект. Киев: МАУП, 2013, 192 с.
21. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. - 2-е изд. перераб. И доп. -М.: "Финансы и статистика", 2013, -512 с.
22. Ковальчук Г,Г., Коваль М.М, Ліквідність комерційних банків: Навчальний посібник. - К,: Знання, КОО, 2014. – 120с.
23. Корнієнко Т. Методика визначення класу позичальника для розрахунку розміру резерву // Вісник НБУ. -2015. -№3. -с.35-373.

24. Колоколова О. Оптимизационное моделирование кредитного портфеля [Текст] / О. Колоколова // Банковский менеджмент. – 2006. – № 4. – С. 29–34.
25. Коробова Г.Г. Банковское дело: навч. посіб. / Г.Г. Коробова. - М.: Економисть, 2010. – 751 с. 27. Кредитна діяльність банків України: проблеми та перспективи розвитку [Текст]: монографія / За ред. В.В. Коваленко. – Одеса: Видавництво «Атлант», 2015. – 217 с.
26. Кротюк В., Куценко О. Базель II: нова концептуальна редакція Базельської угоди про капітал / Володимир Кротюк, Олексій Куценко // Вісник НБУ. – 2006. – № 3. – С. 2-5.
27. Криклій О. А. Управління кредитним ризиком банку [Текст] : монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми :ДВНЗ —УАБС НБУ, 2013. – 86 с.
28. Кузнецов І.О. Кредитний ризик: суть, виникнення та методи усунення / І.О. Кузнецов // Інноваційна економіка. – 2013. – № 1. – С. 85-86.
29. Лаврушин О. И. Банковское дело [Текст]: учебник / О. И. Лаврушин. – М. : Банковский и биржевой научно-консалтуционный центр, 2002. – 260 с.
30. Лупій В.А. Кредитні ризики / В.А. Лупій. - К.: Центр навчальної літератури, 2012. — 153 с. 60
31. Любунь, О. С. Система банківського менеджменту [Текст]: навч. посіб. / О. С. Любунь. – К.: Кондор. – 2015. – 356 с. – ISBN 6987-8253-35-4.
32. Лаптев С. М., Денисенко М. П., Кабанов В. Г., Любунь О. С. Банківська діяльність (вітчизняний та зарубіжний досвід). Київ: ВД "Професіонал", 2014, 320 с.
33. Лютий Т.О. Банківські інститути в умовах глобалізації ринку фінансових послуг: [моно-графія] / Т.О. Лютий, О.М. Юрчук. — К: Знання, 2015. — 357 с.
34. Мілай А. О. Кредитно-розрахункові операції: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2004. – 204 с. – Бібліогр.: с. 197-200.

35. Методичні вказівки з інспектування банків "Система оцінки ризиків" (Постанова Правління Національного банку України 15.03.2015 N 104).
36. Науменкова С.В. Ринок фінансових послуг: навч. посібник. / С.В. Науменкова, С.В. Міщенко. — К.: Знання, 2014. — 532 с. '
37. Офіційний веб-сайт ПуАТ «КБ «Акордбанк», [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://accordbank.com.ua/>
38. Офіційни веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.com.ua/company/accordbank/>
39. Офіційний сайт Асоціації українських банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aub.or>
40. Офіційний веб-сайт "Національного банку України"України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua
41. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник. — 2-ге вид., доп. І перероб.. — К.: КНЕУ, 2014. — 468 с.
42. Про кредитування. Положення НБУ, затверджене Постановою правління НБУ від 26 вересня 2016р., №246.
43. Рясних Є.Г. Система управління кредитним портфелем у комерційному банку / Є.Г. Рясних, А.А. Пономарьов, М.О.Микитин // Вісник Хмельницького національного університету. Сер. Економічні науки. – 2013. - № 2, Т. 1. – С. 146–149.
44. Смовженко Т.С. Кредитування і контроль: Навчал. посібник. – Львів: ЛБІ НБУ, 2015. – 135 с.
45. Тридід О. В. Концептуальні засади формування організаційно – економічного механізму управління банком [Текст] / О. В. Тридід, В. Я. Вовк // Фінанси України. – 2009. – № 1. – С. 98–107.
46. Тронин Ю. Н. Можно ли управлять рисками? / Ю. Н. Тронин // Банковские технологии. – 2016. – № 3. – С. 60–63.

47. Фещур Р. В. Управління розвитком банку [Текст] / Р. В. Фещур, В. Ю. Самуляк // Менеджмент в 62 Україні: етапи становлення та розвитку. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська Політехніка», 2008. – С. 100–109

48. Хохлов Н. В. Управление риском : учеб. пособие для вузов / Н. В. Хохлов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2013. – 239 с.

49. Щербакова Г. Н. Анализ и оценка банковской деятельности (на основе отчётности, составленной по российским и международным стандартам) / Галина Щербакова. – М.: Вершина, 2006. – 464 с. – С. 31-80.

50. Шульга Л.В. Управління кредитним ризиком / Л.В. Шульга, О.А. Землячова // Фінансово-кредитна діяльність:проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – 2015. - № 1. – С. 98-104.